

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Asiantuntijakuuleminen 20.9.2024

HE 95/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain 4 luvun väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen ja sairausvakuutuslain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Sairausvakuutuksesta korvattavan taksimatkan enimmäishinnasta on säädetty sairausvakuutuslain (1124/2004) 4 luvun 7 a §:ssä, joka on väliaikaisesti voimassa vuoden 2024 loppuun. Hallituksen esityksen mukaan sairausvakuutuksesta korvattavan taksimatkan enimmäishintasäätelyn voimassaoloa jatkettaisiin saman sisältöisenä vuoden 2026 loppuun. Myös matkakustannusten korvauksen perustetta koskeva sääntely jatkuisi vuoden 2026 loppuun.

Hallituksen esityksen mukaan tilanteessa, jossa enimmäishintasäätelyä ei jatketa, Kela ei pystyisi enää tarkistamaan nykyisten sopimusten hintoja. Tämä saattaisi johtaa nykyisten sopimusten purkautumiseen. Vuodet 2022–2024 kattavan sopimuskauden sopimuksiin kuuluu optiot vuosille 2025 ja 2026. Kela on jo päättänyt hyödyntää optiota sopimuskauden jatkamiseksi vuodelle 2025. KKV pitää perusteltuna, että enimmäishintasäätelyä jatketaan Kelan nykyisten sopimusten päättymiseen asti, sillä näin voidaan turvata kyytien jatkuvuus ja välttää ennakoimattomia muutoksia, joista voisi olla haittaa vakuutetuille. Koska esityksessä on kyse väliaikaisesta sääntelystä, jonka tarkoituksena on lähinnä mahdollistaa Kelan nykyisten sopimusten jatkaminen, ei enimmäishintasäätelyyn ole todennäköisesti mielekästä tehdä tässä yhteydessä muutoksia.

Enimmäishintasäätelyn kehitystarpeet

KKV korostaa, että on tärkeää aloittaa sopimuskauden jälkeisen ajan sääntelyn valmistelu hyvissä ajoin, jotta Kela voi valmistella tulevia hankintoja tietoisena siitä, millainen sääntely nykyisen hankintakauden jälkeen on voimassa. Esityksen mukaan sääntelyn tavoitteena on pystyä ennakoimaan sairausvakuutuksen matkakorvausmenojen suuruutta ja ettei taksimatkoista aiheutuisi muuta maksuosuutta kuin sairausvakuutuslain mukainen omavastuosuus. On syytä pohtia, onko esityksen mukainen enimmäishintasäätely paras tapa saavuttaa kuvatus kaltaiset tavoitteet. Enimmäishintasäätelyn tarvetta sekä enimmäishintojen määrittämistä tulisikin arvioida kriittisesti.

Enimmäishintasäätely on tarpeellista yleensä vain silloin, kun markkina ei ole kilpailullinen. Markkina ei ole kilpailullinen silloin, kun markkinatoimijoilla on markkinavoimaa, jonka takia ne pystyvät asettamaan hinnan kilpailullisen markkinahinnan yläpuolelle. Näissä tilanteissa enimmäishintasäätelyä voidaan käyttää korjaamaan markkinavoimasta johtuva hintojen liian korkea

taso suhteessa kilpailullisen markkinan hintatasoon. Enimmäishinnan asettaminen oikealle tasolle ei ole kuitenkaan kovinkaan helppoa. Markkinahinnan yläpuolelle asetetulla enimmäishinnalla ei ole teoriassa kilpailullisella markkinalla vaikutusta hintoihin. Markkinahinnan alapuolelle asetettu enimmäishinta vähentää tarjontaa, kun kyytejä on kannattamatonta ajaa. Lisäksi tilanteessa, jossa Kela-kyytien hinnat ovat kovin matalia suhteessa yksityisten kyytien hintaan, taksiryttäjät ajavat todennäköisesti mieluummin yksityisiä kyytejä, ja Kela-kyytien tarjonta vähenee, mikä voi vaarantaa vakuutettujen pääsyn hoitoon.

Kelan edelliseen kilpailutukseen tuli runsaasti tarjouksia, ja sopimushinnat ovat selkeästi alemmalla tasolla kuin säädellyt enimmäishinnat. Enimmäishinnat ovat siten nykytilanteessa todennäköisesti markkinahinnan yläpuolella. Enimmäishinnan tarkoituksenmukaisuuden arvioinnissa tulisi ottaa huomioon markkinoiden kilpailutilanne. Lisäksi tulisi arvioida miten sääntely vaikuttaa palvelujen hintoihin ja tarjontaan. Arvioinnissa tulisi myös huomioida enimmäishintasääntelyyn liittyvät riskitekijöitä, kuten sen mahdollinen hintoja nostava vaikutus ja toisaalta riski vakuutettujen hoitoon pääsyn vaarantumisesta.

Enimmäishintojen määrittäminen

Sairausvakuutuslain 4 luvun 7 a §:n mukaan enimmäishintojen tulee perustua korvauksiin käytettävissä oleviin varoihin ja kuljetuksesta aiheutuviin kustannuksiin siten, että siihen sisältyy kohtuullinen voitto. On perusteltua määritellä enimmäishinnat kuljetuksesta aiheutuvien kustannusten ja kohtuullisen voiton avulla, sillä voiton rajaaminen kohtuulliseksi vähentää yritysten mahdollisuutta nostaa hintoja yli kilpailullisen markkinatason.

KKV:n käsityksen mukaan sairausvakuutuksesta korvattavien taksimatkojen enimmäishintoja ei ole käytännössä määritetty kuljetuksesta aiheutuneiden kustannusten ja kohtuulliseksi katsottavan voiton perusteella. Enimmäishintoja on muutettu aika-ajoin Tilastokeskuksen laatiman taksiliikenteen kustannusindeksin perusteella, mutta missään vaiheessa ei ole arvioitu, kuinka hyvin säädetyt enimmäishinnat vastaavat taksipalvelujen tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia ja että millaisten voittojen tekemisen ne mahdollistavat. Kustannusindeksi kuvaa kustannusten keskimääräistä kehitystä, mutta olisi tärkeää myös arvioida eri taksialuokkien sekä muiden maksujen, kuten aloitusmaksujen, keskinäistä suhdetta.

Nykykäytäntö ei siten KKV:n käsityksen mukaan ole sairausvakuutuslain mukainen. KKV katsookin, että sairausvakuutuslaissa olisi syytä säätää täsmällisemmin, miten enimmäishinnat tulisi määrittää. Lisäksi STM:n tulisi arvioida nykyisin voimassa olevien enimmäishintojen tasoa suhteessa taksipalvelujen tuottamisesta aiheutuviin kustannuksiin (ml. kohtuullinen voitto).

Anni Väättänen
ekonomisti